

**ДЗ «Луганський державний медичний університет»  
кафедра сімейної, соціальної, військової медицини і  
організації охорони здоров'я**



***Навчальна дисципліна «СОЦІАЛЬНА МЕДИЦИНА ТА ОРГАНІЗАЦІЯ  
ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я»***

*підготовки спеціаліста кваліфікації «Лікар» напряму підготовки 1101 «Медицина» для спеціальностей 7.110101 «Лікувальна справа», III курс на ОКР молодший спеціаліст*

**Лекція.Тема №10. Особливості медико-соціального забезпечення населення літнього віку. Організація паліативної та хоспісної допомоги міському, сільському населенню. Місце та роль сімейного лікаря.**

***В.о. завідуючого кафедри – к.мед.н., доцент Скляр С.І.***

# План лекції:

1. Оцінка стану здоров'я літніх людей, її особливості.
2. Основні тенденції організації геріатричної допомоги в світі та в Україні.
3. Лікувально-профілактичні заклади (підрозділи) та інші заклади, що надають медико-соціальну допомогу літнім людям.
4. Перспективи розвитку медичного обслуговування літніх людей у світі, Україні.
5. Актуальність проблеми паліативної та хоспісної допомоги.
6. Потреби паліативних пацієнтів.
7. Нормативно-правова база надання паліативно-хоспісної допомоги.
8. Місце та роль сімейного лікаря в наданні паліативної допомоги вдома.

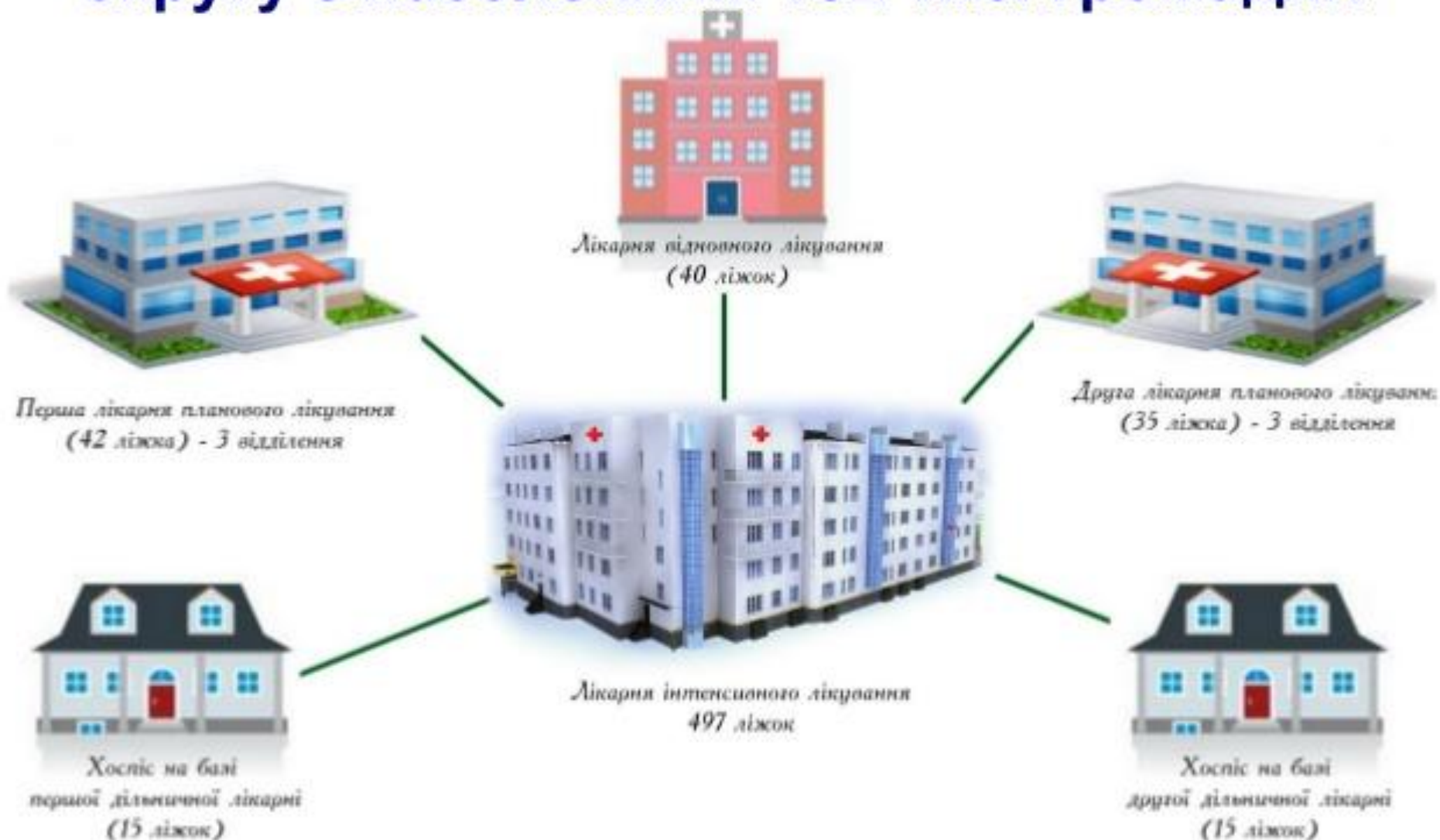
**Актуальність надання паліативної та хоспісної допомоги** населенню суттєво зросла вже у другій половині, а особливо — наприкінці ХХ сторіччя у зв'язку із значним зростанням кількості людей, що вмирають від хронічних, важких, невиліковних хвороб. Кожен рік у світі вмирає близько п'ятдесяти двох мільйонів осіб. Встановлено, що десятки мільйонів хворих людей щорічно вмирають у важких фізичних та моральних стражданнях. Зокрема, щорічно, близько п'яти мільйонів вмирають від онкологічних захворювань (раку), страждаючи від важкого больового синдрому та психічної депресії. В Росії ця цифра становить 300 тисяч, в Україні — близько 90 тис. осіб.

- До того ж, у світі, починаючи з кінця ХХ ст., відбуваються глибокі демографічні та соціальні зміни, які є характерними для більшості постіндустріальних країн світу, у тому числі (в останні десятиріччя) і для України. Ці зміни полягають у **постарінні населення** із значним накопиченням в популяціях осіб похилого та старечого віку та пов'язаними із цим суттєвими зрушеннями в структурі захворюваності та смертності, особливо серед осіб похилого і старечого віку.
- Особи, старші за 60 років, вмирають від хронічних невиліковних хвороб, що тягнуться роками, а саме: гіпертонічної хвороби, наслідків інфаркту міокарду та інсульту, злоякісних пухлин, важкої патології легеневої системи, цукрового діабету, дегенеративних уражень головного мозку. Із загальної кількості людей, які вмирають щоденно в цілому світі — близько **150.000** осіб — коло двох третин (тобто **100.000**) вмирають від хвороб, пов'язаних з віком. В індустріально розвинених країнах цей відсоток становить близько 90%.


- На думку експертів ВООЗ, **60%** осіб старше 60 років, що потерпають на невиліковні хвороби, потребують високо спеціалізованої, професійної паліативної допомоги.
- **Виник парадокс:** *«Додаткові роки життя», якими людство зобов'язане успіхам наукової медицини та вдосконаленню систем охорони здоров'я у розвинутих країнах, відзначаються важкою інвалідністю пацієнтів похилого віку, що потребують особливої допомоги з боку інших членів сім'ї та/або спеціального медико-соціального догляду з боку суспільства". (Губський Ю. І, 2009)*
- Окремим, соціально важливим сегментом паліативної та хоспісної медицини. що потребує на початку ХХІ ст. все більших фінансових, організаційних та інтелектуальних ресурсів, є медична та соціальна допомога хворим на пізніх стадіях ВІЛ/СНІДу.



# Модель інфраструктури ЗОЗ госпітального округу з населенням 182 тис. громадян




# Реорганізація медичної допомоги, створення госпітальних округів

 Багатопрофільна лікарня інтенсивної допомоги хворим з гострими станами з консультативною поліклінікою

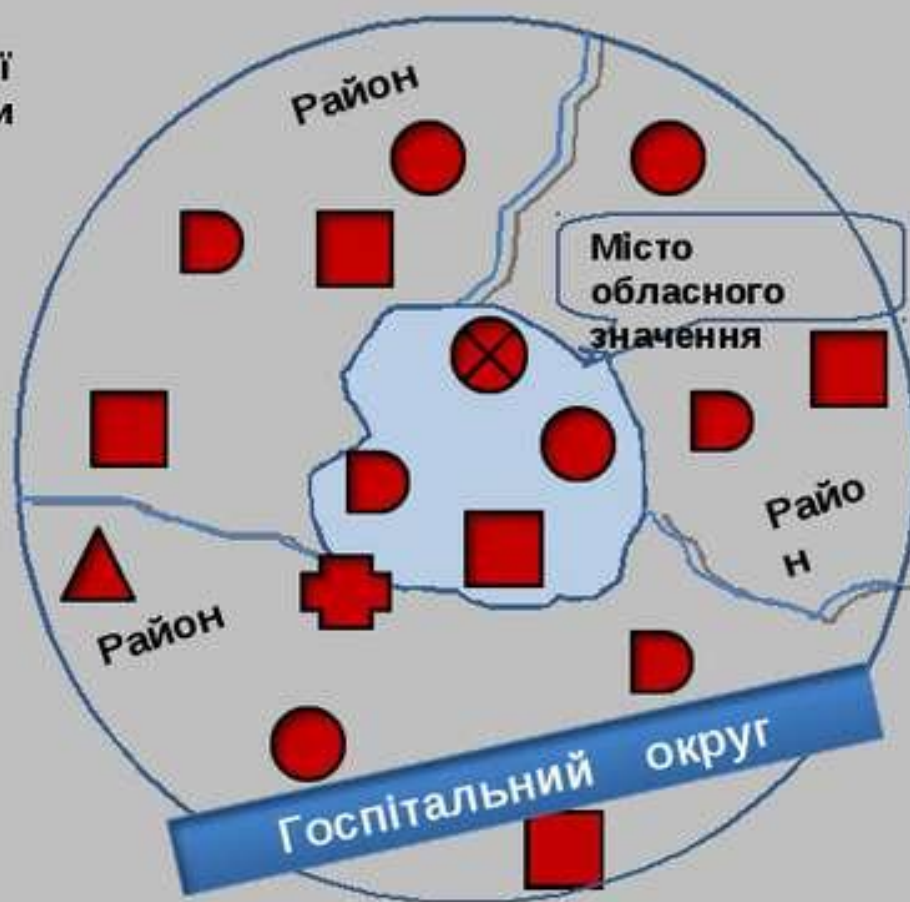
 Заклади відновного лікування

 Хоспіс

 Заклади медико-соціальної допомоги

 Заклади для планового лікування

 Станція швидкої допомоги





# План-схема формування Глухівського госпітального округу



-  - Центри первинної медико-санітарної допомоги
-  - Лікарні інтенсивного лікування II рівня
-  - Лікарні інтенсивного лікування I рівня
-  - Відділення відновного лікування
-  - Консультативно-діагностичний центр
-  - Хоспісні відділення
-  - Підстанції Е(Ш)МД
-  - Пункти Е(Ш)МД

Госпітальний округ	Кількість прикріпленого населення (тис. осіб)	Відстань до центру госпітального округу		Кількість ліжок
		від прикріпленої ЦРЛ (км):	від найвіддаленішого населеного пункту	
Глухівський	84,5	50	60	417

## Має спеціалізовані відділення:

- анестезіологічне з ліжками для інтенсивної терапії
- офтальмо-отоларингологічне
- дерматовенерологічне
- наркологічне

## Ліжка:

- кардіологічні
- гнійної хірургії
- урологічні

- **Паліативна медицина** — галузь наукової та практичної клінічної медицини та охорони здоров'я, завданнями якої є використання (застосування) концепцій, методів та досягнень сучасної медичної науки для здійснення лікувальних процедур та маніпуляцій, що ставлять на меті покращення якості життя, полегшення фізичного та психологічного стану людини (пацієнта) в умовах, коли можливості радикальної (етіопатогенетичної) терапії вже вичерпано (Ю. І. [Губський](#), 2010).
- **Паліативна медицина** — сучасний напрямок медичної допомоги та соціальної опіки, що застосовується відносно пацієнтів з важкими невиліковними захворюваннями та несприятливим прогнозом життя. Паліативна медицина розробляє і передбачає надання **паліативної допомоги**.
- **11 жовтня в Україні відзначається Всесвітній день паліативної та хоспісної допомоги.**

- **Паліативна допомога** є підходом, що покращує якість життя пацієнтів та членів їх сімей, у ситуації, пов'язаній із хворобою, що загрожує життю пацієнта, через попередження та послаблення його страждань шляхом ранньої ідентифікації та точної (бездоганної) оцінки та лікування болю і полегшення інших фізичних, психосоціальних та духовних проблем. (визначення ВООЗ).
- **Мета паліативної допомоги** - є підтримка якості життя людини в її фінальному періоді, максимальне полегшення фізичних та моральних страждань пацієнта та його близьких, збереження людської гідності пацієнта на порозі неминучого — біологічної смерті.

## Категорії пацієнтів, які потребують паліативної медичної допомоги, є:

- - особи з хронічними невиліковними хворобами (онкологічними, серцево- та нейросудинними, нейродегенеративними ураженнями головного мозку, пацієнти в термінальних стадіях туберкульозу, ВІЛ/СНІДу, цукрового діабету тощо).

Разом з тим, згідно з більш широким визначенням, прийнятим в заключному документі Комітету Міністрів Ради Європи [Комітет міністрів Ради Європи](#) державам-учасникам Наради по організації паліативної допомоги (2003 рік), *«Паліативна допомога не є допомогою хворим з якимось певним захворюванням і охоплює період з моменту встановлення діагнозу невиліковного захворювання до кінця періоду важкої втрати; тривалість цього періоду може варіювати від декількох років до тижнів (або рідше — діб). Вона не є синонімом термінальної допомоги, але включає в себе останню.»*

Паліативна допомога розглядається, як один із стратегічних напрямків розвитку системи охорони здоров'я у Європейських країнах.

## Функціональні та організаційні складові паліативної та хоспісної допомоги населенню:

- *професійну медичну складову*, для здійснення якої потрібні медичні працівники, що отримали спеціальну професійну освітню підготовку;
- *соціальну складову*, що реалізується соціальними працівниками;
- *професійну психологічну допомогу*, яка стосується також членів сім'ї пацієнта;
- *духовну складову*, що здійснюється душпастирями відповідної релігійної конфесії — медичне капеланство.
- *на основі холістичного підходу*, який досягається за рахунок координації з боку лікарів, медичних сестер та інших фахівців медичного та немедичного профілю усіх аспектів допомоги пацієнту.

## Методи паліативної медицини:

- широкий комплекс фармакотерапевтичних підходів (анальгетиків з метою знеболення при хронічному больовому синдромі);
- певні хірургічні (паліативні) операції з приводу в цілому неоперабельного (інкурабельного) раку внутрішніх органів;
- симптоматична променева терапія та хіміотерапія раку;
- купірування (полегшення) інших чисельних важких симптомів в термінальному періоді невиліковної хвороби.

- **Хоспісна допомога** (є складовою паліативної допомоги), це — широкий комплекс медико-соціальних та психотерапевтичних заходів, що надаються людині, яка вмирає, в кінці життя — як правило, в останні шість місяців. **Хоспісну допомогу (хоспісну медицину)** можна також розглядати, як одну з організаційних форм паліативної медицини.
- **Хоспісну медицину** доцільно вважати як таку, що займається комплексом питань, пов'язаних з перебуванням паліативних пацієнтів в термінальний період життя у спеціальних медико-соціальних установах — **хоспісах**.
- **Хоспіс** — установа (заклад) охорони здоров'я, що призначена для надання медичної, соціальної та психологічної допомоги особам з невиліковними хворобами (як правило) — в останні місяці життя.

- Принципи організації та філософія сучасних хоспісів були започатковані у другій половині ХХ ст. у Великій Британії — медичною сестрою, лікарем та письменницею **Сесилією Сондерс.**





## Головна мета перебування пацієнта у хоспісі -

покращення останніх днів життя пацієнта, полегшення фізичних та моральних страждань пацієнта та членів його родини.

- Структура, фінансові та юридичні засади функціонування та утримання хоспісів доволі різні та мають свої особливості у різних країнах світу. Зокрема, в РФ хоспіси призначені лише для утримання онкологічних хворих, тоді як в Україні прийнятою є концепція більш широкого функціонального призначення хоспісів (для хворих на СНІД, церебросудинні захворювання — для пацієнтів, що перенесли інсульт, мають важку дегенеративну, дементну патологію головного мозку (хвороба Альцгеймера тощо)).

## Основні складові паліативної допомоги:

попередження та лікування хронічного больового синдрому; симптоматична терапія, догляд, психологічна і духовна підтримка Пацієнта та його родини.

- Паліативна допомога надається безоплатно за направленням закладу охорони здоров'я, в якому пацієнтові надавалася вторинна (спеціалізована) чи третинна (високоспеціалізована) медична допомога, з яким укладено договір про медичне обслуговування населення. Закон України “Про внесення змін до Основ законодавства України про охорону здоров'я щодо удосконалення надання медичної допомоги”. від 07.07.2011 № 3611-VI

- Координацію роботи з питань надання паліативної допомоги здійснюють в межах компетенції Міністерство охорони здоров'я України, управління охорони здоров'я обласних державних адміністрацій.
- Надання паліативної допомоги ґрунтується на принципах доступності, високої якості, безперервності та наступності з урахуванням етичного і гуманного ставлення до Пацієнта та членів його родини. Паліативна допомога передбачає моніторинг стану Пацієнта та застосування необхідних високоспеціалізованих діагностичних і лікувальних методів при зміні статусу Пацієнта. Форми надання паліативної допомоги в стаціонарних, амбулаторних умовах або вдома визначаються залежно від стану Пацієнта та його родини.
- При наданні паліативної допомоги з метою забезпечення адекватного контролю болю лікарі мають право призначати Пацієнту опіюїдні анальгетики та інші препарати, що містять наркотичні та психотропні речовини, відповідно до вимог чинного законодавства. Статус Пацієнта визначається лікуючим лікарем з моменту встановлення діагнозу невиліковного прогресуючого захворювання з прогнозованою тривалістю життя.

## **Підстави для госпіталізації Пацієнта:**

- - визначений статус Пацієнта;
- - відсутність можливості здійснення паліативної допомоги вдома.
- Рішення про госпіталізацію приймає лікуючий лікар за умови інформованої згоди Пацієнта або його законних представників.

## **Підстави для виписки Пацієнта із закладу охорони здоров'я:**

- - наявність показань для надання спеціалізованої медичної допомоги в іншому закладі охорони здоров'я;
- - наявність можливості надання паліативної допомоги вдома;
- - власне бажання Пацієнта або його законних представників.

- Загальна паліативна допомога надається вдома та в закладах охорони здоров'я, які надають первинну медичну допомогу. Спеціалізована паліативна допомога надається мультидисциплінарною командою, до складу якої входять медичні працівники, які отримали спеціальну підготовку з надання паліативної допомоги, психологи, соціальні працівники, спеціалісти з надання духовної підтримки та інші фахівці за потребою, а також волонтери, найближчі родичі або законні представники Пацієнта. Спеціалізована паліативна допомога надається вдома та в закладах охорони здоров'я вторинного та третинного рівнів надання медичної допомоги.
- Паліативна допомога Пацієнту, хворому на туберкульоз та на ВІЛ-інфекцію/СНІД, надається у відповідних спеціалізованих лікувально-профілактичних закладах.
- Статистичні показники летальності не впливають на загальні показники закладу охорони здоров'я. (Наказ МОЗ України №41 від 21.01.2013 року)

- За стандартами ВООЗ необхідним мінімумом **є 100 ліжок для паліативних хворих на 1 млн. населення.** З урахуванням рекомендацій ВООЗ та національних експертів, було вперше виконано експертні розрахунки щорічних потреб в Україні в професійній паліативній та хоспісній медичній допомозі, що складають близько **425 тис. осіб на рік.** При розрахунку потреби у паліативній допомозі визначаються категорії пацієнтів, які її потребують, та кількість померлих за цими категоріями (наприклад, онкологічні хворі в термінальній стадії). Відповідно до рекомендацій ВООЗ, **не менш ніж 80%** пацієнтів з інкурабельними формами онкологічних захворювань потребують паліативної допомоги.

Розрахунок потреби пацієнтів у паліативній допомозі проводиться наступним чином (на прикладі пацієнтів з інкурабельними формами онкологічних захворювань):

$$K_{nd} = K_{nI\Phi} \times 0,8$$

- $K_{nd}$  — кількість пацієнтів, які потребують паліативної допомоги;
- $K_{nI\Phi}$  — кількість померлих пацієнтів з інкурабельними формами онкологічних захворювань в рік;
- $0,80$  — коефіцієнт потреби у паліативній допомозі згідно з рекомендаціями ВООЗ
- Аналогічно проводяться розрахунки для осіб старечого віку, пацієнтів з інкурабельними формами серцево-судинних захворювань, СНІДом тощо (*Наказ МОЗ України №420 від 15.07.2011 р.*)

## Паліативна та хоспісна медицина в Україні

- В Україні домінують вкрай негативні демографічні тенденції, серед яких найбільш деструктивним є безпрецедентне зростання смертності (близько 16,0 на 100 тис. населення), що майже вдвічі перевищує відповідні показники для розвинених європейських і східних країн та США. В ієрархії причин смерті населення України у 2010–2012 рр., як і в попередні роки, перші місця серед причин смертності займають хвороби системи кровообігу (63%) та злоякісні новоутворення (11,8%). Щорічно в Україні помирає близько 800 тис. людей, з них до 90 тис. — від онкологічних захворювань; прогнозується подальше збільшення захворюваності та смертності від злоякісних новоутворень.



# Геріатричний компонент паліативної медицини в Україні

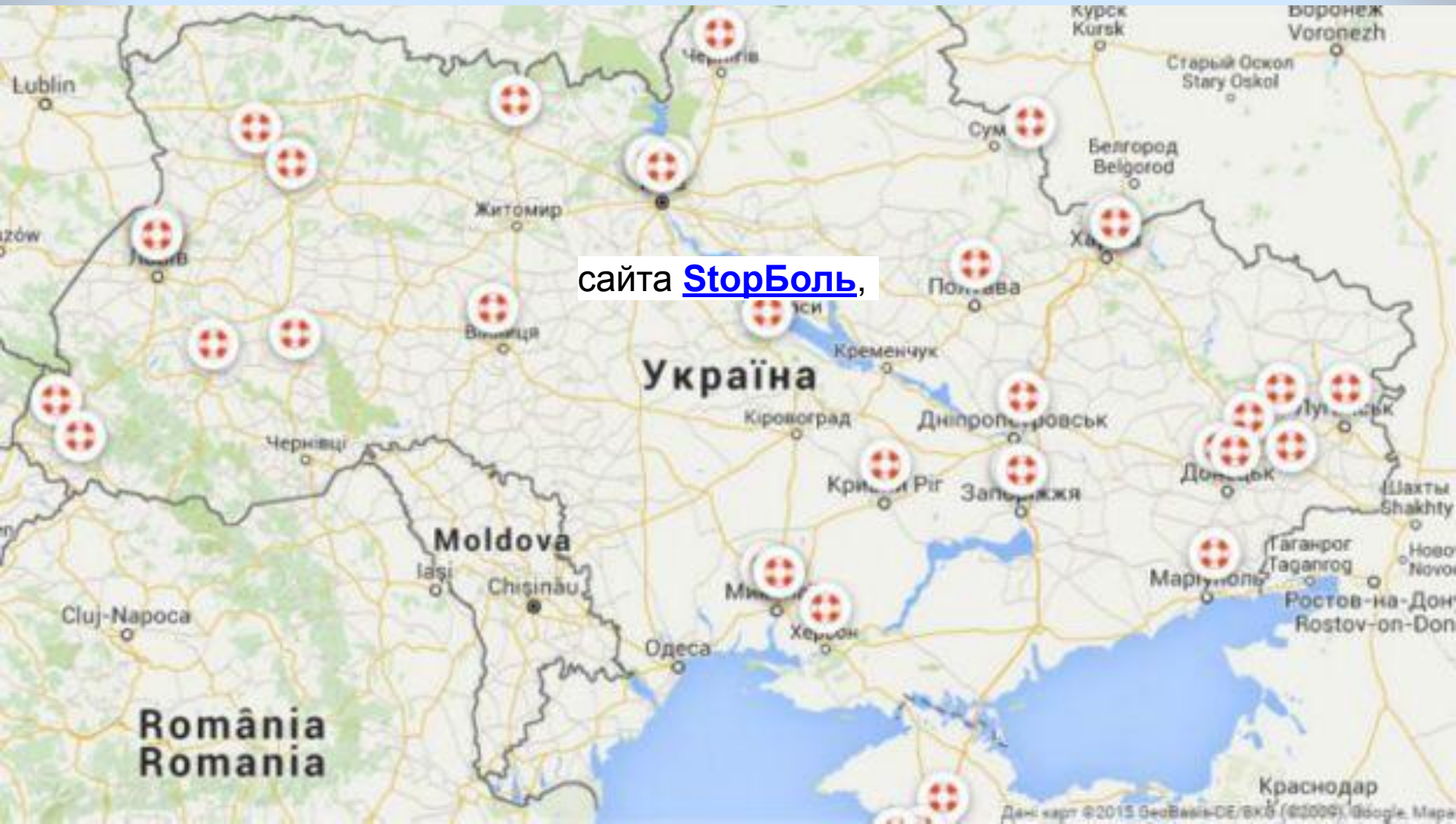
- За віковою структурою популяції Україна вже багато років належить до демографічно старих країн світу. У 1997 році частка людей віком понад 60 років становила 18,4% у 2005 році вона склала вже 20,4%, а до 2026 року передбачається збільшення до 24,7%. Відсоток людей, старших 70 років збільшився з 1990 по 2000 рр. з 7,7 до 11,0%, а кількість людей, старших 75 років, дорівнює в наш час в Україні близько 3,5 млн осіб.
- Разом з тим, за оцінками наших експертів, в Україні щорічно потребують паліативної допомоги — близько **600 тисяч осіб**, а саме — хворі в термінальних стадіях онкологічних та серцево-судинних захворювань, СНІДу і туберкульозу, з важкими дегенеративними хворобами головного мозку тощо.

# Сучасний стан паліативної та хоспісної медицини в Україні: загальна характеристика

- В Україні вперше штатний розпис хоспісу, як окремої лікувальної установи був затверджений наказом Міністерства охорони здоров'я (МОЗ) України № 33 у 2000 р. В наш час створення хоспісів в т.з. «госпітальних округах», що започатковуються згідно з реформою охорони здоров'я в Україні, передбачено Постановою КМУ від 24 жовтня 2012 р. № 1113. Інститутом паліативної та хоспісної медицини протягом 2010–2011 рр. був розроблений та затверджений МОЗ України Наказ від 07.11. 2011 р. № 768 «Про затвердження табелів матеріально-технічного оснащення та примірних штатних нормативів закладу охорони здоров'я „Хоспіс“, виїзної бригади з надання паліативної допомоги „Хоспіс вдома“, паліативного відділення».

- В Україні перші хоспіси були створені у **1997–1998** роках у **Івано-Франківську та Львові**. На сьогодні в Україні функціонує більше **15 стаціонарних** хоспісів та відділень паліативної медичної допомоги у онкологічних та багатопрофільних клінічних лікарнях, в яких розгорнуто близько **600 ліжок** для паліативних хворих, зокрема у **м. Києві, Харкові, Луцьк, Донецьку** та ін. За експертними даними ГО «Українська ліга розвитку паліативної та хоспісної допомоги, станом на **початок 2017 р.** в Україні функціонує **лише 7 хоспісів, 2 центри надання паліативної допомоги (Івано-Франківськ, Харків)** а також понад **60 спеціалізованих паліативних відділень** з сукупною кількістю близько **1500 ліжок** для обслуговування паліативних хворих при мінімальній потребі у 4000 стаціонарних ліжок. Окрім того, в Україні практично відсутня розгалужена система догляду невиліковно хворих пацієнтів вдома, хоча, за статистикою МОЗ, більшість з паліативних пацієнтів помирає саме вдома.

# Мапа хоспісів в Україні (за даними сайту StopБоль)



Тільки починаючи з 2008 року, за ініціативи неурядових громадських організацій [Всеукраїнська Рада захисту прав та безпеки пацієнтів](#); Всеукраїнська Асоціація паліативної допомоги Міністерством охорони здоров'я України за сприяння Міжнародного фонду «Відродження» був прийнятий ряд дієвих заходів із становлення та розвитку паліативної медицини в Україні:

- створення у 2008 році Координаційної Ради з паліативної допомоги при МОЗ України
- відкриття у 2008–2009 рр. — вперше в нашій державі — Інституту паліативної та хоспісної медицини МОЗ України (ІПХМ), головною метою якого протягом 2008–2013 рр. стала науково-методична, організаційна та нормативно-правова діяльність в напрямку створення в Україні сучасної служби паліативної та хоспісної медицини.
- підготовка НГО, ІПХМ, МОЗ України за сприяння Міжнародного фонду «Відродження» Концепції Державної соціальної Програми паліативної та хоспісної допомоги в Україні;

- створення та початок роботи з 2010 року в НМАПО імені П. Л. Шупика першої в Україні кафедри паліативної та хоспісної медицини;
- створення фундаментальних засад стосовно нормативно-правової бази та організації надання паліативної медичної допомоги в Україні;
- розгортання досліджень клінічних, фундаментальних біомедичних та фармакотерапевтичних аспектів розвитку та контролю больового синдрому в ракурсі паліативної допомоги;
- створення ІПХМ та Державним експертним центром МОЗ України протягом 2010–2012 рр. сучасних медико-технологічних документів для надання фармакотерапевтичної допомоги пацієнтам в паліативній онкології — формулярів лікарських засобів та клінічного протоколу контролю больового синдрому із застосуванням сучасних опіоїдних анальгетиків;
- проведення Лігою сприяння розвитку паліативної допомоги Першого Національного конгресу з паліативної допомоги в Україні

- проведення 8-9 листопада 2012 р. ІПХМ та НМАПО імені П. Л. Шупика Першої Всеукраїнської науково-практичної конференції «Актуальні питання надання паліативної та хоспісної допомоги в Україні».
- Визначним кроком в напрямку збільшення доступності паліативних хворих до сучасних знеболюючих препаратів стало рішення Наукової ради Державного експертного Центру (ДЕЦ) МОЗ України 31.01.2013 р. стосовно дозволу для реєстрації і медичного застосування в Україні нового вітчизняного препарату — таблетованого Морфіну сульфату.

# Хоспіс для хворих на рак. Київ





# Хоспіс у Івано-Франківську





[Львівська міська Рада](#)

#### Навігація

##### ▼ Головна сторінка

- Алгоритм надання медичної допомоги хворим на грип
- Графік роботи Комунальної Львівської міської лікарні "Хоспіс"
- Картотека файлів
- Наші координати

## Головна сторінка



Тернопільський хоспіс



Глухів. Геріатрія замість терапії



Виноградівський хоспіс

Харків



# ЗАКОНОДАВЧА БАЗА ПАЛІАТИВНОЇ ТА ХОСПІСНОЇ ДОПОМОГИ:

## *міжнародні*

- Познанська Декларація про розвиток паліативної допомоги у Східній Європі (1998);
- Резолюція Парламентської асамблеї Ради Європи «Про права хворих і помираючих людей», прийнята 1999 року;
- Рекомендації Всесвітньої організації охорони здоров'я щодо розбудови ефективної наркополітики (2000);
- Паризька хартія по боротьбі з раком (2000). Цей міжнародний нормативно-правовий документ, що прийнятий 2000 року, формулює основні засади і вимоги до контролю хронічного больового синдрому в онкологічних пацієнтів (ст. VIII). Україна приєдналася до Хартії 2007 року;
- Європейська хартія про права пацієнтів (Рим, листопад 2002 р.), в якій зокрема наголошується на таких правах пацієнта, як право на профілактичні заходи, на доступність медичної допомоги, на інформацію, на згоду, на свободу вибору, на приватність і конфіденційність, на запобігання, по можливості, стражданню та болю;

- Рекомендації (Rec. 2003) державам–учасникам (серед них і Україна) з організації паліативної допомоги, прийняті 2003 р. Комітетом Міністрів Ради Європи;
- Декларація щодо евтаназії (1987), прийнята 39-ою сесією Всесвітньої Медичної Асоціації (Мадрид, жовтень 1987) – неурядової міжнародної організації (Париж, 1947), що об'єднує національні медичні організації з 80 країн світу. У Декларації ВМА зазначається, що евтаназія як акт навмисного позбавлення життя пацієнта, навіть за його проханням, або на підставі звернення з таким проханням його близьких (родини), є неетичною з точки зору лікарської та загальнолюдської етики. Разом із тим у документі підкреслюється необхідність поваги з боку лікаря до бажання хворої людини не протидіяти природній течії процесу вмирання в термінальній стадії захворювання;
- Заява про політику у сфері лікування смертельно хворих пацієнтів, які відчувають хронічний біль (1990).
- Резолюція Парламентської асамблеї Ради Європи 1999 року «Про права хворих і помираючих людей».

## *Національні законодавчі акти:*

- Конституція України: ст. 49 та інші, що стосуються охорони здоров'я та особистих прав людини і громадянина.
- Закон України «Основи законодавства України про охорону здоров'я» від 19.11.1992 року N2801-XII зі змінами і доповненнями.
- Закон України, прийнятий Верховною Радою України 19.02.2009 р. «Про затвердження Загальнодержавної програми забезпечення профілактики ВІЛ-інфекції, лікування, догляду та підтримки ВІЛ-інфікованих і хворих на СНІД на 2009-2013 роки». У переліку основних завдань Програми йдеться про забезпечення заходів з догляду та підтримки ВІЛ-інфікованих і хворих на СНІД, у тому числі, організацію паліативної допомоги ВІЛ-інфікованим і хворим на СНІД.
- Закон України, прийнятий Верховною Радою України 23.12.2009 р. «Про затвердження Загальнодержавної програми боротьби з онкологічними захворюваннями на період до 2016 року», в якому передбачаються завдання щодо розвитку системи надання ПХД онкологічним хворим, розширення мережі хоспісів та відділень паліативної допомоги.

- Закон України «Про внесення змін до Основ законодавства України про охорону здоров'я... від 7 липня 2011 р. № 3611-VI «Ст. 35-4. Паліативна допомога»;
- Постанова КМ України від 13 травня 2013 р. № 333 «Про затвердження порядку придбання, перевезення, зберігання, відпуску, використання та знищення наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів у закладах охорони здоров'я»;
- Наказ МОЗ України від 03.07.2007 р. № 368 «Про затвердження Клінічного протоколу надання паліативної допомоги, симптоматичної та патогенетичної терапії хворим на ВІЛ-інфекцію/СНІД».
- Наказ МОЗ України від 27.12.2007 р. № 866 «Про затвердження примірних положень про хоспіс та відділення паліативної допомоги хворим на ВІЛ-інфекцію та СНІД» даються основні положення та визначення паліативної допомоги, поставлені основні завдання та заходи розвитку ПХД хворим на ВІЛ інфекцію/СНІД.
- Наказ МОЗ України від 17.04.08. № 210 про створення Координаційної Ради з паліативної та хоспісної допомоги при МОЗ України.
- Наказ МОЗ України № 463 від 26 червня 2009 р. «Про затвердження заходів щодо розвитку паліативної допомоги в Україні на 2009–2010 рр.»;

- Наказ МОЗ України «Про організацію діяльності та функціонування закладу охорони здоров'я особливого типу «Хоспіс», відділення/палати паліативної та хоспісної медицини та спеціалізованої мультидисциплінарної мобільної бригади паліативної допомоги «Хоспіс вдома» (проект). – Оприлюднення на сайті МОЗ України 10 грудня 2010 р.;
- Наказ МОЗ України №420 від 15.07.2011 р. “Про затвердження Методичних рекомендацій щодо розрахунку потреби населення у медичній допомозі”
- Наказ МОЗ України від 7 листопада 2011 р. № 768 «Про затвердження табелів матеріально-технічного оснащення та примірних штатних нормативів закладу охорони здоров'я «Хоспіс», виїзної бригади з надання паліативної допомоги «Хоспіс вдома», паліативного відділення»;
- Наказ МОЗ України від 25 квітня 2012 р. № 311 «Про затвердження та впровадження медико-технологічних документів зі стандартизації паліативної медичної допомоги при хронічному больовому синдромі»;
- Наказ МОЗ України «Про організацію паліативної допомоги в Україні», затверджений за № 41 від 21 січня 2013 р.;
- Методичні рекомендації щодо розрахунку потреби населення у медичній допомозі п. V – Розрахунок потреби населення у



## Література:

- Актуальні питання надання паліативної та хоспісної допомоги в Україні. Матеріали Першої науково-практичної конференції // Ред. Ю. В. Вороненко, Ю. І. Губський: Наукове видання. — К.: Університет «Україна», 2012. — 280 с.
- Бабійчук О. М. Нормативно-правова база паліативної допомоги в Україні: міжнародний та національний вимір / В кн.: Актуальні питання надання паліативної та хоспісної допомоги в Україні. Матеріали Першої науково-практичної конференції // Ред. Ю. В. Вороненко, Ю. І. Губський: Наукове видання. — К.: Університет «Україна», 2012. — с.159-162.
- Бабійчук О. М. Нормативно-правова база паліативної допомоги, як напрямок медичного права. Стан та перспективи розвитку в Україні / О. М. Бабійчук // Актуальні питання надання паліативної та хоспісної допомоги в Україні. Медико-юридичні та фармацевтичні аспекти : мат. другої наук.-практ. конф. — К., 2013. — С. 43–48.
- Губський Ю. І. Нормативно-правова база та застосування наркотичних (опіоїдних) анальгетиків в паліативній та хоспісній медицині в Україні: стан та проблеми / Губський Ю. І., Царенко А. В., Бабійчук О. М., Шевчик А. Л. // Фармацевтичний журнал. — 2011. — № 1. — С. 3–9.
- Губський Ю. І. Формулярна система в паліативній та хоспісній медицині: концептуальні підходи та досвід створення першого державного формуляру; анальгетичні засоби / Губський Ю. І., Морозов А. М., Бобров О. Є, Афанасенко О. В., Бабійчук О. М. // Фармацевтичний журнал. — 2011. — № 2. — С. 14–17.
- Губський Ю. І. Покращення міжвідомчої та міжсекторальної координації та співпраці у галузі паліативної та хоспісної допомоги / Губський Ю. І., Царенко А. В., Вольф О. О., Бабійчук О. М. // Мат. Всеукр. наук.-практ. конф. «Соціальна політика щодо невиліковно хворих»). — К., 2012. — С. 3–20.
- Губський Ю. І. Стан та організація паліативної та хоспісної медицини: український вимір / Губський Ю. І., Царенко А. В., Бабійчук О. М., Вольф О. О. // Мат. Першого нац. конгресу з паліативної допомоги, м. Київ, 26–27 вересня 2012 р.). — К., 2012. — С. 55–56.
- Губський Ю. І. Покращення міжвідомчої та між секторальної координації та співпраці у галузі паліативної та хоспісної допомоги / Губський Ю. І., Царенко А. В., Вольф О. О., Бабійчук О. М. // Соціальна політика щодо невиліковно хворих : мат. Всеукр. наук.-практ. конф. 15–16 березня 2012 р. — К., 2012. — С. 3–20.
- Губський Ю. І. Невідкладна допомога в паліативній та хоспісній медицині: клініко-фармацевтичні, біоетичні та медико-правові аспекти / Губський Ю. І., Бобров О. Є., Царенко А. В., Бабійчук О. М., Толстих О. І. // Актуальні питання медицини невідкладних станів : мат. наук.-практ. конф., присв.

- Губський Ю. І. Право на забезпечення реабілітаційним обладнанням і інформацією у сфері паліативної та хоспісної допомоги в Україні / Губський Ю. І., Царенко А. В., Вольф О. О., Толстих О. І., Бабійчук О. М., Шевчик А. Л. // Актуальні питання надання паліативної та хоспісної допомоги в Україні. Медико-юридичні та фармацевтичні аспекти : мат. другої наук.-практ. конф. – К., 2013. – С. 87–94.
- Паліативна допомога в Україні: складові та шляхи розвитку. Матеріали науково-практичної конференції (18 – 19 вересня 2014 р., м. Харків) / За редакцією д. м. н. В. М. Князевича, членкор. НАМН України, проф. Ю. І. Губського, доц. А. В. Царенка. – Київ, 2014. –
- Паліативна і хоспісна медицина: концепція, складові, розвиток в Україні (за даними наукової літератури). / В. М. Князевич, З. М. Митник, Ю. І. Губський. // Україна — здоров'я нації, 2009, № 3 (11/09), с.55 — 63.
- Паліативна медицина: підручник /В. Й. Шатило, П. В. Яворський. — К.: ВСВ «Медицина», 2010. — 200 с.
- Стан та організація паліативної та хоспісної медицини: український вимір /Губський Ю. І., Царенко А. В., Бабійчук О. М., Вольф О. О. — Київ, 2012.
- Фармакотерапія в паліативній та хоспісній медицині. Клінічні, фармацевтичні та медико-правові аспекти. Наукове видання /Ю. І. Губський, М. К. Хобзей. — К.: «Здоров'я», 2011. — 352 с.
- Царенко А. В., Губський Ю.І., Толстих О.І та ін. Актуальність підготовки медичних працівників з питань паліативної та хоспісної допомоги – В кн. “Матеріали Першої науково-практичної конференції” // Наукове видання. – Київ, 2012. – с.58 - 65.
- Хобзей М. К. Контроль болю в онкології. Адапована клінічна настанова, заснована на доказах / Хобзей М. К., Губський Ю. І., Ліщишина О. М., Бабійчук О. М. та ін. – К.: МОЗ України, 2011. – 295 с.
- Government and NGOs cooperation to improve of palliative care specialists' education and training in Ukraine. /Tsarenko A., Gubskiy Yu., Tchaykovska V., Stadnyuk L., Serdiuk V., Martynyuk-Gres' S. //11th Congress of the European Association for Palliative Care. 7 — 10.05.2009. Abstracts. — Austria. Vienna, 2009, p.149.
- Improving the patient safety in palliative care in Ukraine. /A.Tsarenko, A.Wolf, V.Serdiuk, Yu.Gubsky. // Patient Safety Research: shaping the European agenda. International Conference Abstracts. — Porto, 2007, p. 142.

**Дякую  
за увагу**

